

Cecilie Løveid

Ágnes monológja

Independent Tours in Western Norway 1931

Egy nő utazása Ludwig Wittgenstein norvégiai filozofikus fjord-világába. Ágnes öltözete a korhoz illő. Poggyászába csomagolt egy viktoriánus kori női ruhát, azt a bizonyos Ágnes-jelmezt, valamint Henrik Ibsen Brand című kötetét, és egy Underwood márkájú táskairógépet.

(A jelenet alatt hangolatlan húros hangszeret pengetnek.)

ÁGNES

Utazóruhám a hamincas évek legújabb bécsi divatja. A Gyorsjárat fedélzetén Norvégia nyugati partját követve a Sognefjord felé tartunk. A hideg északi szél elől plédekbe burkolózom. Így elviselhetőbb. Néha felállok, elmerengek a tájban.

Independent Tours in Western Norway, olvasom az utazási katalógus címlapján.

Sognefjord. Feneketlen, a világ legmélyebb fjordja.

A bécsi dámák – valahol remek jellemzést találtam róluk, nem szabad elfelejtenem –, a bécsi dámák praktikus cukrászművészete.

Magam svájci vagyok.

Egy barátomhoz tartok, aki az Éjféli Nap Országába vágyott. Télen.

– Télen sötét van, Ludwig.

– Gyűlölöm a világosságot – vágta rá gondolkodás nélkül.

– Magányos leszel, Ludwig.

– Az ördögnek is eladnám a lelkem – mondta –, csak végre intelligens emberekkel beszélgethessek.

– Őrült vagy, Ludwig.

– Isten óvjon attól, hogy normális legyek – válaszolta.

– De Ludwig...

– Ne vesztegessük az időt! Gondoljunk közös a jövőnkre! – mondta Ludwig, és elutazott.

Éjjel-nappal sötét van. Mint ahogy nyáron állítólag örök világosság. Nehéz elképzelni. Ludwig nem utazott fel északra, na jó, nem eléggé északra. De mondhatom, irodalomban gazdag vidékre került. Egyenesen Henrik Ibsen drámai költeményének, a *Brand*-nak a színpadképébe csöppent.

Gyűlölt darab, legalább annyira gyűlölt, mint amennyire rajongva szeretett a *Peer Gynt*.

Kíváncsi lettem az igazságra, de drága Ludwigom eredetiben, norvégul küldte meg a drámát. Személyesen kell meggyőződnöm arról, hogy Ibsen tájleírása megfelel-e a valóságnak.

Bergenbe értünk...

Gózhajón utazom. Ez is olyan ibseni, csak most én ülök itt személyesen egy szecessziós hajószalonban, fehér kávéscsésze és jófajta konyak mellett. Akár múzeum, esetleg színpadkép is lehetne, és benne én.

– Igen, Dávid – bizonygatta Ludwig az egyetlen barátjának, az angol berepülőpilótának –, már csak négy hónapom van hátra. – Ez tíz éve történt, de azóta is ragaszkodik a rögeszméjéhez. Rendszeresen visszatér rá, újra és újra ismételteti. Dávid váratlanul meghalt, és sírba vitte Ludwig fél életét is. A másik felére az ördög tart igényt.

A Gyorsjárat nem hajózhat be a Sognefjordba. Át kell szállnom a helyi járatra. Üzemanyag, kenő- és főzőolaj bűze mindenütt. Tolakodó illatok: parfüm, tenger, rothadó hal, háziállatok és izzadság szaga. A rakodótérben borjú bőg. Ludwig munkája jut eszembe, egy repülőgép-propellert tervezett.

Sötét hegyormok körvonalai tükröződnek a vízen. A sziklák között a mélyben méltóságteljesen evickélő rákok.

Csendes evezősök siklanak a fjordban. A lámpákkal elvakított rákokat hálókka merítik ki.

Hatalmas tengeri teknős bukkan fel a mélyből, mint egy szikla, utunkat állja. Húszembernyi tömeg. Megsebezte a hajócsavar.

Mintha minden fel akarna törni a mélyből. Kész vagyok elviselni bármilyen szörnyűséget.

Arra, ott lehet a Skjolden nevű település.

Arra pedig, gondolataiba mélyedve rejtőzik Ludwig.

A fjord parján elszórtan néhány faház. Mögötte égbe szökő hegyek.

Két folyó rohan a mélybe.

Kikötnénk, ha végre meg tudnánk szabadulni a sérült teknőstől.

Minden olyan, mint Ibsen tájleírásában. A jégraktárat ugyan nem említi, mégis ott áll remek szimbólumként. Egy épület telis-tele természetes jéggel. Angliába exportálják.

Az ősidőkben érzem magam. Osztódik az őssejt – mint az istenek; kifejlődik az élővilág és mi, emberek.

Ez megy végbe a testemben is, és mint nő tudom, hogy a vágyaim...

Vágy? Vágyakozás?

Ülök a divatlapjaim között. Számptalan festékréteg borítja a fedélzeti székeket. Kikukucsálók a réseken. Jeges szél csap az arcomba, szinte lefújja a fejem. Ázott gumi, olajos ruhák.

Kezemben a drámaköltemény. Olvasnám, ha nem lenne túl sötét, éjszaka nappal is. A hegyek minden oldalról körülölelik a falut és a fjordot.

Jotunheimen az útikönyv leírása szerint hegység. A Jotun nevű hegyi troll otthona.

Különleges formájú csúcsok, napba néző, megkövesedett hegyi manók. Hosszú ruhás dámák és térdnadrágos urak másszák meg évente e magaslatokat, de persze a divat változik. A táj, mint egy színpadkép-sziluett – nem rossz! Ibsen a legutolsó darabjában fel is használta ezt a látványt.

Vajon fekete vagy fehér papírból vágta ki?

És tudta-e, hogy ez lesz az utolsó drámája?

Először azt hittem, hogy a Brand Ausztriában van. De nem, igazi norvég hegy. A Brandot időről időre megmásszák. Fenn a csúcson, mint fejre állított katedrális, ott pompázik a kékeszöld gleccser. Turisták nem látogathatják, mert már túl sokan odavesztek.

A katedrális állandóan formálódik – a trolloknak új meg új bejárat kell...

Ez a gleccser egy turista könnyétől olvadni kezdett. A turista ugyan váltig állította, hogy ő nem az, akinek hiszik, de valóban az ő könnyei olvasztották meg a jeget. Eredetiben nem értem a könyvet, jogomban áll kicsit képzelődni.

Valójában az történt, hogy a gleccser vége leszakadt, amikor egy tehénfarkú, természetfölötti nő lény elsütötte a fegyverét. A lavina szerelemtől megittasult rénszarvascsordává változott, s a gigantikus áradat magával ragadott mindent. Annyi hordalékot sodort magával, hogy a völgy minden lakóját halálra kövezte. Éppúgy elvesztek a jók, a szelídek, a jámborak, mint a gonosz pokolra valók. És az a nő is, aki különös szemük miatt imádta a patkányokat, és mind a harminc macskáját.

Eközben egy hang szólt fennen: a Szerelem Istene vagyok.

Csak azt mesélem el, amire egy 1929-es Burg színházbeli előadásból emlékszem. A hegycsúcsok táncot jártak, és Brand olyan jelmezt viselt, mint Loke a *Niebelung gyűrűjében*. Na jó, talán rosszul emlékszem.

Ludwig fakunyhója a meredek hegyoldalban áll. A népszáj *Ausztriának* keresztelte el, mert a verandán folyvást szól a bécsi keringő, s a levegőben finom illatok szállnak. Bécsi szelet és sütemény illata – írta.

Ő az én szerelmem, akinek minden reggel újra kell építeni önmagát.

Ludwig egy levélben megkérte a kezem. Szerelmes vagyok belé, ezért próbálom elolvasni a tőle kapott könyvet. S ez a hajóút, be kell vallanom, tökéletes beavatás Ibsen színházi világába.

Küldött egy norvég nyelvű *Brand* kötetet.

Nem is az a legrosszabb, hogy norvég, illetve dán-norvég, hanem hogy nem a *Peer Gynt*. A *Peer Gynt*t nagyon szeretem!

Azonnal veszélyt sejtettem. A meghívólevélben egy rózsza is volt, a *helyi flórából*.

Ludwiggal sokat időztünk családjá különböző rezidenciáin – a bécsi palotákban, villákban, a nyaralókban. Tartottam a mérőlécet, a vízszintező zsinórt, mértük az ablakkereteket nővére új palotájának építkezésén. Ludwig tervezte.

Ezután kezdtem el építészeti tanulmányaimat. Összезavarodva, kíváncsian.

De küldte ezt a levelet, benne egy tájleírással, amit nem találok a könyvben. Északra kellett jönnöm, az Éjféli Nap Országába, télen. Némi reménnyel, hogy legalább északi fényt látok.

Táncol, mondják. Az északi fény.

Minden rosszban van valami jó. Ez valami bibliai mondás lenne?

Brand vélhetően az árnykép távolban látható csúcsainak egyike. De lehet, hogy tévedek.

Ibsen tájleírását úgy olvassa, mintha útleírás lenne. Felvonókötél csattogó zaját halljuk, a fény fokozatosan kialszik, csak a rezgő felvonókötél látszik, hangja olyan, mint egy hangolatlan húros hangszer nyekergése.

„...jobbra vad szakadék. A hegycsúcs fölött és mögött, a még magasabb meredélyeket hó fedi.”

Igen, valóban ezt látom. Kiismerem itt magam.

Kovács katáng Ferenc fordítása

Cecilie Løveid 1952-ben született. Első kötete 1972-ben jelent meg. 1980-tól kezdődően főleg drámákat ír. A norvég fiatal drámaíró-nemzedék egyik legjelentősebb alakja. Darabjait Norvégián kívül több országban játszották.

John Burnside 1955-ben született. Eddig nyolc verseskötetet és öt prózai munkát adott ki. Fife-ban él és kreatív írást tanít a St. Andrews-i Egyetemen.

Gael Turnbull (1928–2004) Edinburghban született. Orvosként dolgozott Kanadában, az Egyesült Államokban és Angliában, majd visszatért szülővárosába. 1957-ben, amikor Kaliforniában élt, megalapította a Migrant Press kiadót; ő ismertette meg pl. Robert Creeley amerikai költőt a brit, és Ian Hamilton Finlay brit költőt az amerikai közönséggel.

Iain Crichton Smith (1928–1998) Lewis szigetén nőtt fel, élete nagy részét tanítóként töltötte Clyde then Obanban. Angol és gael nyelven írt verset és prózát.

Robin Fulton 1937-ben született Arran szigetén. Az Edinburghi Egyetemen végzett. 1973-tól a norvégiai Stavangerben él, ahol egyetemi oktatóként dolgozik. A skandináv költészet fordítójaként is közismert.